

היום נלמד בעזרת ה':

חולין דף קט

(בעמוד הקודם)

ו'אפשר לסוחטו' עצמו תנאי היא: הנושא הזה עצמו תלוי במחלוקת תנאים.

[דהיינו כאשר טיפת חלב נכנסה לתוך חתיכת בשר, ואחר כך בישל את החתיכה האסורה עם עוד חתיכות אחרות, האם האיסור 'נסחט' ויוצא מהחתיכה אל התבשיל ונבלע בכל החתיכות שבקדרה. ומכיון שאין בו כדי לתת טעם בכל החתיכות, ממילא גם החתיכה שנאסרה בתחילה מותרת, משום שהאיסור יצא ממנה. או שהאיסור אינו נסחט ויוצא מהחתיכה, כי כאשר היא נאסרה בתחילה היא נהפכה לחתיכת איסור "וחתיכה נעשית נבלה", וממילא האיסור נשאר בה לעולם, ועכשיו כל החתיכה עצמה אוסרת את שאר החתיכות שבקדירה כחתיכת נבלה].

דתניא טפת חלב שנפלה על החתיכה: אם יש קדירה עם חתיכות בשר, וטיפת חלב נפלה על חתיכה אחת שחלקה העליון נמצא מחוץ לתבשיל. לדעת רבי יהודה אם יש בטיפה מספיק טעם כדי לתת טעם בחתיכה, החתיכה עצמה נעשת נבלה, וממילא היא אוסרת כל שאר החתיכות שבקדירה, מפני שהן אותו מין של החתיכה האסורה, ו'מין במינו אינו בטל'. (כי טעם הבשר יוצא מהחתיכה האסורה ונבלע בחתיכות הבשר האחרות, ומכיון שטעם האיסור וטעם ההיתר שווים, אין טעם האיסור יכול להתבטל). לדעת חכמים אפילו החתיכה הראשונה שעליה נפלה הטיפה מותרת, מכיון שלא מספיק שהטיפה תתן טעם בחתיכה, אלא צריך כמות גדולה של איסור עד שתתן טעם בכל החתיכות שבקדירה וברוטב ובקיפה (= חתיכות דקות של בשר שבתחתית הקדירה). ומכיון שאין כח בטיפה לעשות זאת, גם החתיכה עצמה שהטיפה נפלה עליה מותרת, כי האיסור יצא ממנה והתבטל בכל הקדירה.

אמר רבי: להלכה, נראין דברי ר' יהודה שכל הקדירה אסורה, במקרה שלא 'ניער' - ערבב את הקדירה, ולא כיסה אותה במכסה. ונראין דברי חכמים שכל הקדירה מותרת, במקרה שכן ניער או כיסה את הקדירה.

הגמרא מבררת: מאי 'לא ניער ולא כסה'? אילימא לא ניער כלל ולא כסה כלל, מבלע בלע מפלט לא פלט! אם תאמר שכוונת רבי שלא ניער כלל ולא כיסה כלל את הקדירה, הרי החתיכה בלעה את הטיפת חלב אך הטיפה לא יצאה ממנה, כי היא נשארה בגג החתיכה. ואם כן מדוע אמר רבי שנראין דברי רבי יהודה שכל הקדירה נאסרת?

ואלא לא ניער בתחלה אלא בסוף ולא כסה בתחלה אלא בסוף, אמאי? הא בלע והא פלט! ואם מדובר שלא ניער וכיסה בתחילה כשנפלה החתיכה, אבל הוא כן ניער וכיסה לאחר מכן, מדוע אמר רבי שכל הקדירה נאסרת? הרי הטיפה שנבלעה בחתיכה יצאה ממנה כשניער וכיסה, ואז היא התבטלה בכל הקדירה והכל מותר.

תשובה: **קסבר אפשר לסוחטו אסור:** רבי סובר ש'איסור שאפשר לסוחטו אסור'. כלומר בגלל שלא ניער וכיסה מיד כשנפלה החתיכה, אלא המתין, בזמן הזה החתיכה הראשונה כבר נאסרה, והיא נעשתה נבלה. ולאחר מכן הטעם שלה בעצמה כבר אוסר את כל החתיכות שבקדרה (אפילו אם יש אלף חתיכות בקדירה, כי מין במינו אינו בטל).

קושיא: **מכלל דר' יהודה סבר וכו':** מדברי רבי שאמר שדברי רבי יהודה נראין להלכה רק במקרה שלא ניער בתחילה ורק ניער בסוף, משמע שדעתו של רבי יהודה עצמו שאפילו אם ניער מיד בתחלה או שכיסה את הסיר במכסה מיד בתחילה (לשון הגמרא 'ועד סוף' הוא לא דוקא), בכל אופן החתיכה אסורה וכל הקדירה בעקבותיה. אך מדוע? הרי החתיכה לא בלעה כלל את טיפת האיסור, משום שמיד הוא ניער את הקדירה.

תירוץ: **אימא לא ניער יפה יפה ולא כסה יפה יפה:** רבי יהודה חושש שהוא לא ערבב היטב את הקדירה. וממילא בתחילה החתיכה בלעה את האיסור ונעשתה חנ"נ, ואחר כך כשהמשיך לערבב, הטעם שבחתיכה יצא ועבר אל כל החתיכות ואסר אותם.

ואמנם רבי לא סובר כרבי יהודה במקרה שניער בתחילה שחוששים שמא לא ניער יפה ובזה הוא סובר שכל הקדירה מותרת (ולכן אמר שבזה נראין דברי חכמים). אבל הוא סובר כמותו ש'אפשר לסוחטו אסור' וכן ש'מין במינו לא בטל', ולכן כשלא ניער בתחילה אלא רק לאחר מכן, החתיכה נעשתה נבלה ובעקבותיה כל הקדירה נאסרה.

אמר מר - ודברי חכמים כשניער וכסה: הגמרא ממשיכה לבאר את דברי רבי שאמר נראין דברי חכמים כשניער וכסה.

מאי 'ניער' ומאי 'כסה'? אילימא **ניער בסוף ולא ניער בתחלה וכסה בסוף ולא כסה בתחלה, האמרת נראין דברי ר' יהודה בהא!** אם תאמר שהכוונה שניער בסוף ולא בהתחלה, הרי על זה אמר רבי שנראין דברי רבי יהודה ולא דברי חכמים! **אלא ניער מתחלה ועד סוף וכו':** אלא מדובר שהוא ניער מיד בתחילה ('ועד סוף' לאו דוקא), ובזה אמר רבי שהלכה כחכמים שכל הקדירה מותרת.

מכלל דרבנן סברי וכו': מדברי רבי משמע שרבנן עצמם סוברים שאפילו אם ניער רק בסוף ולא בהתחלה, בכל אופן הכל מותר. והיינו משום שהם סוברים 'אפשר לסוחטו מותר', ולכן כשנפלה טיפת האיסור על החתיכה, החתיכה לא נעשתה נבלה. וכשאחר כך הוא מערבב את הקדירה, הטיפה יוצאת ומתערבבת בכל הקדירה, ומכיון שיש שישים בקדירה כנגדה, היא בטלה וכל הקדירה מותרת.

נמצא שנחלקו רבי יהודה וחכמים האם אפשר לסוחטו אסור או מותר.

קושיא: א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא: מה ההכרח לומר שרבי יהודה ורבנן נחלקו באפשר לסוחטו? אולי לכו"ע אפשר לסוחטו אסור, והמחלוקת שלהם האם מין במינו בטל או לא. רבי יהודה הולך לשיטתו שמין במינו לא בטל, ולכן מכיון שהחתיכה נעשתה נבלה היא אוסרת את כל החתיכות שבקדירה. ורבנן הולכים לשיטתם שמין במינו בטל, ולכן אמנם החתיכה שנעשתה נבלה נשארת באיסורה (כי אפשר לסוחטו אסור), אבל היא לא אוסרת את שאר החתיכות כי מין במינו בטל. אלא אם כן יש בחתיכה מספיק טעם של איסור כדי לתת אותו בכל הקדירה, שאז כל הקדירה נאסרת.

דחייה: האי מאי וכו'! איך אפשר לומר כן? כי אם תאמר כמו שאמרנו למעלה מובנים דברי רבי, אבל אם תאמר כמו רב אחא מדפתי לא מובנים דברי רבי.

דהיינו, אם תאמר (כמו שאמרנו בתחילה) שרבנן המובאים כבריייתא הזו סוברים במין במינו כרבי יהודה, דהיינו שמין במינו לא בטל, וכל המחלוקת היא האם אפשר לסוחטו אסור או מותר. מובנים דברי רבי שאמר 'נראין דברי רבי יהודה בלא ניער וכיסה בתחילה אלא רק בהמשך (שאז כל הקדירה אסורה, כי החתיכה בלעה את הטיפה ונעשתה חנ"ג, ומין במינו לא בטל). ונראין דברי חכמים בניער וכיסה מיד בתחילה (שאז אפילו החתיכה לא נאסרה). וכמו שביארנו למעלה.

אבל אם תאמר שלכו"ע אפשר לסוחטו אסור והחתיכה נעשית חנ"ג ונשארת באיסורה, והמחלוקת היא רק לגבי שאר הקדירה האם מין במינו בטל או לא, איך אומר רבי שנראין דברי חכמים כשניער וכיסה מיד? הרי לשיטתם גם כשניער וכיסה מיד החתיכה עצמה נשארת אסורה, כי הם מודים לרבי יהודה שיש לחשוש שמא לא ניער יפה יפה. ואילו לדעת רבי גם החתיכה עצמה מותרת!

ואם תאמר שרבי סובר כמו רבי יהודה שמין במינו לא בטל, אבל חולק עליו שלא חוששים שמא לא ניער יפה יפה. אם כן היה על רבי לומר 'נראין דברי ר' יהודה כשלא ניער מיד (שאז הקדירה אסורה), ואין נראין דברי רבי יהודה כשניער מיד (שאז כל הקדירה מותרת ואפילו החתיכה הראשונה)'. ומדוע אמר רבי 'נראין דברי חכמים כשניער וכיסה' והרי לפי חכמים מין במינו כן בטל, ורבי כלל לא סובר כמותם!

ומכך שרבי אמר 'נראין דברי חכמים כשניער וכיסה מיד' משמע שלדעת חכמים כל הקדירה מותרת כולל החתיכה הראשונה. והם מתייחסים בדבריהם לטיפה שנפלה, וסוברים שרק אם יש בטיפה לתת טעם בכל הקדירה היא אסורת. והיינו משום ש'אפשר לסוחטו מותר' והטעם יצא מהחתיכה אל כל הקדירה, ואם אין בטיפה טעם לאסור את כל הקדירה היא מתבטלת בכל הקדירה וממילא הכל מותר.

ותו לא מידי: ואין להשיב על הדבר, אלא ודאי הפירוש של הסוגיא כמו שאמרנו בתחילה ולא כרב אחא מדפתי.

משנה: הכחל קורעו ומוציא את חלביו: כחל = הוא הדד (העטינים) של הבהמה שיש בו חלב. לפני בישול הכחל, צריך לקרוע אותו ולהוציא את החלב שבתוכו. אמנם אם לא קרעו, אינו עובר על בישולו ועל אכילתו בלאו של 'בשר וחלב' (כי חלב של בהמה שחוטה אינו מוגדר כחלב).

הלב קורעו ומוציא את דמו: לפני בישול הלב צריך לקרוע אותו ולהוציא את הדם שבתוכו. אמנם אם לא קרעו ואכלו אינו עובר על אכילתו משום איסור אכילת דם. (ומדובר בלב של עוף שאין בו כזית דם, אבל בלב של בהמה שיש בו כזית דם חייב כרת על אכילתו).

נמרא: אמר רבי זירא אמר רב: אם לא קרע את הכחל, אינו עובר עליו מדאורייתא, ומותר לכתחילה לאכול אותו אם בישלו, ואנו לא אומרים שהוא אסור מדרבנן, כיון שחֲלָב שחוטה אסור רק מדרבנן, והחֲלָב הזה כיון שהוא מובלע בכחל ולא פירש ממנו אין בו אפילו איסור דרבנן.

קושיא: והא אנן תנן אינו עובר עליו, מיעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא: והרי למדנו במשנתנו 'לא קרעו אינו עובר עליו', משמע שאמנם לא עובר על איסור תורה, אבל עובר על איסור דרבנן (אם אכלו).

תירוץ: בדין הוא דאיסורא נמי ליכא: באמת אין איסור באכילתו, אלא אגב שהמשנה רצתה לומר בסיפא 'הלב קורעו ומוציא את דמו, לא קרעו אינו עובר עליו', ששם לגבי לב הוא אמנם לא חייב מלקות על אכילתו כיון שאין בו כזית, אבל עובר על איסור תורה, שהרי גם חצי שיעור אסור מן התורה (= ולכן המשנה אמרה שם 'אינו עובר עליו', שאמנם לא עובר על איסור שחייבים עליו מלקות אבל עובר על איסור תורה של חצי שיעור), לכן גם ברישא אמרה המשנה 'אינו עובר עליו', למרות שאין שום איסור באכילת הכחל, ואפילו מדרבנן מותר לאוכלו.

לימא מסייע ליה: הגמ' מנסה להביא סיוע לדברי רב מהתוספתא - **הכחל קורעו ומוציא את חלביו, לא קרעו אינו עובר עליו. הלב קורעו ומוציא את דמו, לא קרעו, קורעו לאחר בישולו ומותר.** ע"כ התוספתא. **מדייקת הגמ' -**

לב הוא דבעי קריעה, אבל כחל לא בעי קריעה: משמע שרק לב צריך לקרוע לאחר הבישול, אבל כחל לא צריך לקרועו לאחר הבישול (= שהרי התוספתא לא

אמרה על כחל 'לא קרעו קורעו לאחר בשולו ומותר', אלא אמרה זאת רק על לב), וזה כדברי רב שכחל שבישלו ללא קריעה מותר באכילה.

דחיית הראיה: דלמא: יתכן שכוונת התוספתא שדווקא לב מועילה לו קריעה לאחר בישולו, לפי שהוא חלק ולא בולע את הדם בשעת בישולו, אבל כחל לא מועילה לו קריעה לאחר בישולו, לפי שהוא רך וכבר נבלע בו החלב בשעת בישולו.

ואיכא דאמרי, א"ר זירא אמר רב: ויש שאמרו את דברי רבי זירא אמר רב באופן אחר: כחל שבישלו ללא שקרע אותו אינו עובר עליו מדאורייתא, ואסור באכילה מדרבנן, וזאת מפני שהחלב נבלע בכחל בשעת בישולו, וחלב הנמצא בבשר בהמה שחוסה אסור מדרבנן.

לימא מסייע ליה: הגמ' מנסה להביא סיוע לדברי רב ממשנתנו - 'לא קרעו אינו עובר עליו', משמע שלא עובר על איסור תורה, אבל כן עובר על איסור דרבנן, וזה כדברי רב.

דחיית הראיה: בדין הוא דאיסורא נמי ליכא: כוונת משנתנו שבאמת אין שום איסור באכילתו ואפילו מדרבנן, אלא אגב שהמשנה רצתה לומר בסיפא 'הלב קורעו ומוציא את דמו, לא קרעו אינו עובר עליו', ששם לגבי לב הוא אמנם לא חייב מלקות על אכילתו כיון שאין בו כזית, אבל עובר על איסור תורה, שהרי גם חצי שיעור אסור מן התורה (= ולכן המשנה אמרה שם 'אינו עובר עליו', שאמנם לא עובר על איסור שחייבים עליו מלקות אבל עובר על איסור תורה של חצי שיעור), לכן גם ברישא אמרה המשנה 'אינו עובר עליו', למרות שאין שום איסור באכילת הכחל, ואפילו מדרבנן מותר לאוכלו.

קושיא על רב: הגמ' מקשה על רב מהתוספתא - **הכחל קורעו ומוציא את חלבנו, לא קרעו אינו עובר עליו. הלב קורעו ומוציא את דמו, לא קרעו, קורעו לאחר בשולו ומותר.** ע"כ התוספתא. **מדייקת הגמ' -**

לב הוא דבעי קריעה, אבל כחל לא בעי קריעה: משמע שרק לב צריך לקורעו לאחר הבישול, אבל כחל לא צריך לקורעו לאחר הבישול (= שהרי התוספתא לא אמרה על כחל 'לא קרעו קורעו לאחר בשולו ומותר', אלא אמרה זאת רק על לב), וזה שלא כדברי רב שכחל שבישלו ללא קריעה אסור באכילה מדרבנן.

תירוץ: דלמא: יתכן שכוונת התוספתא שדווקא לב מועילה לו קריעה לאחר בישולו, לפי שהוא חלק ולא בולע את הדם בשעת בישולו, אבל כחל לא מועילה לו קריעה לאחר בישולו, לפי שהוא רך וכבר נבלע בו החלב בשעת בישולו.

תניא כלישנא קמא דרב: הגמ' מביאה ברייתא בה מבואר כמו האופן הראשון בדברי רב (= שמותר באכילה אפילו מדרבנן) – כחל שבישלו בחלבו מותר באכילה, קבה של טלה או של עגל (שיונקים חלב לתוך קיבתם) שבישלה בחלבה אסורה באכילה.

ומה הפרש בין זה לזה: וההבדל ביניהם הוא, שהחלב שבקיבה יצא מדדי הבהמה בחייה ונכנס לתוך מעיו של הטלה והעגל, וברגע שיצא מדדי הבהמה דינו כחלב ממש, ולכן הקיבה אסורה באכילה, אבל החלב שבכחל לא יצא מדדי הבהמה בחייה, ולא נאסף שם אלא הוא מובלע בבשר הכחל, ומעולם לא בא לכלל חלב, אמנם לכתחילה צריך קריעה מדרבנן.

*

כיצד קורעו: כלומר המשנה אמרה 'הכחל קורעו ומוציא את חלבו', איך הוא קורע את הכחל?

תשובה: אמר רב יהודה קורעו שתי וערב וטחו בכותל: לוחץ עליו בידו על הכותל כדי שייסחט חלבו החוצה.

א"ל ר' אלעזר לשמעיה, קרע לי ואנא איכול: אמר רבי אלעזר לשמש שלו – קרע לי את הכחל לפני שתצלה אותו, ואני אוכל אותו.

קושיא: מאי קמ"ל? מתניתין היא! מה החידוש בדברי רבי אלעזר? והרי זו משנה מפורשת! (= משנתנו שאמרה 'קורעו ומוציא את חלבו' ואז מותר באכילה).

תירוץ: הא קמ"ל דלא בעינן שתי וערב, וטחו בכותל: רבי אלעזר בא לחדש לנו שאם רוצה לצלותו לא צריך לקורעו גם שתי וגם ערב, אלא די לקרוע רק שתי או רק ערב, לפי שהחלב הנוסף יוצא למטה, ולאחר שיצא אינו חוזר, ומה שצריך גם שתי וגם ערב זה רק כשמבשלו בקדירה, לפי שכשהוא יוצא דינו כחלב גמור והוא חוזר ומתבשל עם הכחל, ולכן צריך קריעה שתי וערב כדי להוציא את כול החלב. וכן לא צריך 'טחו בכותל' כשרוצה לצלותו.

אמרה ליה ילתא לרב נחמן: "לתא" אשתו של רב נחמן אמרה לו - הרי כל מה שאסרה לנו התורה, התירה לנו משהו אחר כדוגמתו, אסרה לנו לאכול דם והתירה לנו לאכול כבד שכולו דם קרוש ויש לו טעם של דם, אסרה לנו לבוא על נדה והתירה לנו לבטא על אשה שראתה דם טוהר (= דם בתולים ודם של ימי טוהר של יולדת), אסרה לנו לאכול חלב בהמה והתירה לנו לאכול חלב חיה, אסרה לנו לאכול חזיר והתירה לנו לאכול מוח של דג 'שיבוטא' שטעמו כטעם חזיר, אסרה לנו לאכול את העוף הטמא הנקרא 'גירותא' והתירה לנו לאכול לשון של דג שטעמו כטעם 'גירותא', אסרה לנו אשת איש והתירה לנו להתחתן עם אשה גרושה אפילו שבעלה חי, אסרה לנו להתחתן עם אשת אח והתירה לנו יבמה (= אם אחיו מת ללא בנים הוא מייבם את אשתו), אסרה לנו להתחתן עם כותית (= גויה) והתירה לנו אשת יפת תואר (= אשה גויה שנשכחה במלחמה), א"כ אני רוצה לטעום טעם של בשר בחלב, והיכן אמצא משהו שמותר לאכול שטעמו כשטעם בשר בחלב?

אמר להו רב נחמן לטבחי, זויקו לה כחלי: אמר רב נחמן לטבחים - תצלו לה כחל בשיפוד, ובכך היא תטעם טעם של בשר בחלב בצורה המותרת.

קושיא: והאנן תנן קורעו: והרי למדנו במשנתנו שצריך לקרוע את הכחל, ומדוע רב נחמן לא אמר לטבחים שיקרעו אותו?

תירוץ: ההוא לקדרה: משנתנו עוסקת במקרה שרוצה לבשלו בקדרה, שכאשר החלב יותא החוצה דינו כחלב שחוטה, וכשהוא חוזר ונבלע בכחל הרי הוא אוסר את הכחל באכילה, ומה שרב נחמן התיר לה לאכול ללא קריעה זה לצלייה ולא לבישול, שהחלב יוצא ולא חוזר ונבלע בכחל.

קושיא: והא קתני שבשלו, דיעבד אין לכתחלה לא: והרי למדנו בבבליה - 'כחל שבישלו בחלבו מותר באכילה', ובוודאי כוונת הברייתא לצלייה ולא לבישול, שהרי בבישול בקדירה הוא אסור (כפי שכבר התבאר), ומהלשון 'שבישלו' משמע שמותר רק בדיעבד ולא לכתחילה, וא"כ איך רב נחמן התיר לאשתו לאכול לכתחילה כחל בצלייה?

תירוץ: ה"ה דאפי' לכתחלה, ואיידי דקא בעי למיתנא סיפא קבה שבשלה בחלבה
אסורה דאפילו דיעבד נמי לא, תנא נמי רישא שבשלה: באמת מותר לכתחילה

לצלול כחל עם חלבו, והברייטא אמרה לשון דיעבד אגב הסיפא, שכיון שבסיפא היא אמרה 'קייבה שבישלה בחלבה אסורה' אפילו בדיעבד, לכן גם ברישא היא אמרה 'שבישלו' למרות שמותר לכתחילה.